

Пер ЈАКОБСЕН*

О СТРУКТУРАЛНО-ЛИНГВИСТИЧКИМ КОНСТАНТАМА СРПСКОХРВАТСКОГ ЈЕЗИКА (ИНВЕНТАР ФОНЕМА И ФОНОТАКТИЧКА СТРУКТУРА)

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Многобројне дискусије после распада Југославије о томе да ли је спрскохрватски језик један или неколико језика вођене су углавном са политичким, а знатно мање са лингвистичким аргументима. Очигледно је да је феномен *nation building*-а и у домаћој и у спољној политици имао највећи приоритет¹. Тврдња да једна држава има право на свој језик је подстакла политичку и лингвистичку елиту у новонасталим земљама да форсирају нормативна разилажења. Било је јасно, судећи по бројним новообјављеним приручницима хрватског и босанског језика², да је гра-

* Редовни професор на Универзитету, Данска

¹ Уп.: Р. Jacobsen, [Прилог], у *La situazione linguistica attuale nell'area a standard neostokavi (ex-serbo-croato)* [Форум о лингвистичкој ситуацији на подручјима неоштокавских стандарда (бившег српско-хрватског и хрватско-српског језика)], a cura di R. Morabito. „Studi slavistici”, 2006, III, стр. 317-320.

(on-line: http://epress.unifi.it/riviste/upload/sub/ss2006/19_Forum.pdf)

² И. Б. Шамија, Д. Лукачић, *Разликовни рјечник српског и хрватског називља*, Загреб, 1991; С. Бабић, Д. Брозовић, М. Могуш, С. Павеша, И. Шкарић, С. Тежак, *Повијесни преглед, гласови и облици хрватског књижевног језика. Нацрти за граматику*, Загреб, 1991; С. Халиловић, *Босански језик*, Сарајево, 1991; С. Тежак, С. Бабић, *Грамматика хрватског језика*, Загреб, 1992; В. Бродњак, *Рјечник разлика између хрватског и српског језика*, прир. И. Кларић, Загреб, 1992; А. Исаковић, *Рјечник босанског језика (карактеристична лексика)*, Сарајево, 1993; *Грамматика босанског језика за средње школе*, Wuppertal, 1994; В. Бродњак, *Разликовни рјечник српског и хрватског језика*, Загреб, 1998; Џ. Јахић, С. Халиловић, И. Палић, *Грамматика босанског језика*, Зеница, 2000; И. Чедић, *Основи граматице босанског језика: приручник за основне и средње школе*, Сарајево, 2004.

матички систем непромењен. То сасвим добро илуструје пример издања *Прегледа граматике хрватско-српског језика* (1966¹) Стјепка Тежака и Стјепана Бабића коме је 1973. године промењен наслов у *Преглед граматике хрватског књижевног језика*, а 1992. у *Граматику хрватског језика*: у издању из 1992. године поред наслова промењен је и предговор, али је садржај у суштини остао идентичан. Зато је једина отворена лингвистичка категорија, речник, максимално искоришћена и у Хрватској и у Босни и Херцеговини³. Социолингвистичка испитивања су, међутим, утврдила да је српскохрватски, слично енглеском, немачком и неким другим језицима, један језик, полицентрично нормиран⁴.

У оквиру разматрања проблематике формирања нових 'језика' на основи стандардног српскохрватског језика, у раду ће се прићи покушају нормирања тзв. 'црногорског језика'⁵ са гледишта структуре слога која представља један од основних фактора за идентитет и постојаност једног језика.

А у прилог чињеници да у суштини постоји само једна граматика стандардног (српскохрватског) језика⁶ иде и неоспорива постојаност

³ Најгротескнији пример у вези са речником је сигурно недавни предлог о закону о језику у Хрватској којим се забрањује, и чак криминализује употреба „нехрватских” речи. В.: А. Томић, *Језик као пас*, „Јутарњи лист”, 04/02/2007; И. Калођера-Бркић, *Језикословци Санадеру: Треба нам закон о језику и казне за прекршитеље*, „Јутарњи лист”, 01/02/2007; Иста, *Били против 'грјешке' и 'не ћу' и остали без куне за радове*, „Јутарњи лист”, 11/02/2007.

⁴ В.: С. Кордић, *Назив језика из знаности гледан*, „Република”, 2001, LVII, 1-2, стр. 236-243; Иста, *Назив језика из 21. стољећа гледан*, „Република”, 2001, LVII, 9-10, стр. 193-201; Иста, *Коментар дискусије о називу језика*, „Република”, 2002, LVIII, 3-4, стр. 237-253; Иста, *Полицентрични стандардни језик* (у штампи).

⁵ В. Никчевић, *Пиши како збориш. Главна правила црногорског стандардног језика*, Подгорица, 1993; В. П. Никчевић, *Црногорски језик. Генеа, типологија, развој, структурне одлике, функције, Т. 1 (Од артикулације говора до 1360. године)*, Цетиње, 1993; В. П. Никчевић, *Црногорски језик. Генеа, типологија, развој, структурне одлике, функције, Т. 2 (Од 1360 до 1995. године)*, Цетиње, 1997; В. Никчевић, *Правопис црногорског језика*, Цетиње, 1997; В. П. Никчевић, *Црногорска граматика*, Подгорица, 2001. В.: Б. Чпајак, *Нова држава, нови језик*, „Политика”, 17/07/2006.

⁶ Б. Брборић, П. Ивић, *Начела наше језичке политике*, у П. Ивић, И. Клајн, М. Пешикан, Б. Брборић, *Српски језички приручник*, Београд, 2004, стр. 45: „[Српскохрватски језик] одликује знатна варијантност, често и поларизована, али он стога није постао двојезиком, као што то нису постали ни други стандардни језици с варијантама условљеним етно-територијалним и културно-историјским околностима. Предвајати наш језик могу они који не разумеју о чему је реч или разумеју, али нису расположени за (равноправан) заједнички живот људи и народа.”

морфолошких и синтактичких константи језичког система, без обзира на разноликост вредносних становишта о тим истим језичким чињеницама (која је условљена културном историјом и националном идеологијом)⁷. Сасвим концизно у овом смислу, тј. у оквиру разматрања о структурално-лингвистичким константама српскохрватског језика, закључује Иван Клајн: „È più facile parlare di lingua serba, lingua croata eccetera che spiegare come mai in tutte queste ‘lingue’ tutti i numerali cardinali e ordinali da 1 a 999 sono assolutamente identici, mentre la prima differenza appare al numero 1000 (*хиљада-тисућа*).”⁸

2. О СТРУКТУРАЛНО-ЛИНГВИСТИЧКИМ КОНСТАНТАМА

Постоје три јасна лингвистичка критеријума када се разматра да ли се ради о једном стандардном језику или о неколико њих:

- лингвистичка сличност
- међусобна разумљивост
- дијалекатска основа стандарног језика.

Та три критеријума су међусобно повезана, јер ако је за стандардни (српскохрватски) језик узет исти дијалекат, логично је очекивати велику лингвистичку сличност међу новоозваниченим ‘језицима’, а исто тако и њихову потпуну разумљивост. Или пак обратно, ако је међусобна разумљивост потпуна, мора и лингвистичка сличност бити велика, а она произлази из тога што стандардни језик има исту дијалекатску (новоштокавску) основу.

У овом раду ће се разматрати лингвистичке чињенице кроз први критеријум, тј. тежиште ће бити стављено на то какве би импликације имало систематско структурално-лингвистичко или типолошко проматрање актуелног проблема питања једног или више стандардних језика.

Опште је место да један језик у току свог историјског развоја може да изгуби извесне граматичке категорије, или боље речено да једна

⁷ Уп.: Б. Брборић, *Српски језик у БиХ – повезан с бошњачким и хрватским заједництвом језичких чињеница, али не и вредносних становишта*, „Зборник Матице српске за филологију и лингвистику”, 2000, XLIII, стр. 77-80.

⁸ [Прилог], у *La situazione linguistica attuale nell’area a standard neoštokavi (ex-serbo-croato)*, нав. дело, стр. 323: „Лакше је говорити о српском језику, хрватском језику итд., него објаснити како то да у свим овим ‘језицима’ сви основни и редни бројеви од 1 до 999 јесу апсолутно идентични, док се прва разлика појављује у броју 1000 (*хиљада-тисућа*).” В. и остале прилоге о том питању, *Исто*, стр. 299-352.

или више граматичких категорија у том истом језику постану сувишне; а ипак у стању смо да и даље тврдимо да је то један те исти језик, тј. исти као онај од пре више стотина година. И речник се у току времена мења, тако да би неки хипотетични говорник из 19. века, на пример, тешко препознао велики број речи у савременом језику. Значи да ако тражимо идентитет једног језика у дијахронијској перспективи, не треба инсистирати на речнику нити на граматичким врстама, јер су то веома лабилне лингвистичке категорије. И још као пример: када је дански писац Ханс Кристијан Андерсен почео да објављује своје бајке отприлике у време кад је Његош написао *Горски вијенац*, постојао је број као граматичка категорија код глагола у данском језику. Та категорија код глагола више не постоји, али свеједно је Андерсенов језик још увек дански. Свако ће у свом језику моћи да нађе сличне примере.

На први поглед језик је систем знакова. Али језик је више од тога, језик је систем елемената израза који по одређеним правилима заузимају одређена места у језичком ланцу, улазе у детерминисане везе са другим елементима израза уз искључивање других веза. За сваки језик број елемената и могућности њихових међусобних повезивања унапред је установљен у самој структури језика. Употреба језика (*усус*) одређује које од тих могућности бивају (ис)коришћене. По структури српскохрватског језика, на пример, речи као **трит*, **мут* или **дит* су могући знакови. Једино употребом нису искоришћене те могућности, али није искључено да би једног дана могле да се формирају као речи. Речи типа *даунлодирати*, *стјуардеса*, *аутсајдер*, *самит* нису постојале раније у српскохрватском језику. Данас су то прихваћене и одомаћене, сасвим нормалне речи, и у сталној су употреби управо зато што су у складу са правилима по којима се граде слогови.

Наравно да комплетан опис језика не може да се ограничи само на лингвистичке структуре, али *усус* претпоставља лингвистичку структуру. Број елемената израза једног језика је веома ограничен, ради се о 20-35 елемената. Број слогова се броји у хиљадама. А попис знакова у речнику или правопису садржи десетине ако не и стотине хиљада, и у принципу је неограничен. Речник једног језика ће увек бити некомплетан, јер се стварају нове речи док се речник пише. Али језик у коме се стварају све нове речи је исти као кад је речник започет. Језик је исти докле год структура језика остаје иста. Дански, енглески, српскохрватски и сви други језици су исти уколико се нове речи стварају по истим правилима за структуру слога као пре, и уколико се углавном састоје од истих елемената израза.

Није, међутим, лако дефинисати реч као лингвистичку јединицу. Као знак, реч се може састојати од више знакова. За наше разматрање стога, много је сврсисходнија јединица *слог*, јер ако се жели говорити о сличности или идентичности једног језика треба онда почети са испитивањем структуре слога, тј. потребно је сагледати од којих се изражајних елемената слог гради и по каквим правилима се елементи у том слогу комбинују. Слогови су такорећи цигле од којих је цео језик грађен. Са фонетске тачке гледишта, не постоји универзално прихваћена дефиниција слога. Ради се о сложеном појму, али ипак бисмо рекли да као просодијска или супрасегментална јединица⁹, главна улога слога је у организовању блокова фонема. Јер тек кад су организовани у слокове, тј. у једну сређену диспозицију вокала и консонаната, лингвистички материјали се могу изговорити. Сложеност силабичке структуре варира, наравно, од једног језика до другог.

С обзиром да морамо знати елементе израза и начин на који се комбинују, и с обзиром да је састав фонема наведен као доказ посебности 'црногорског језика'¹⁰, морамо мало ближе да се позабавимо успостављењем самог инвентара фонема. По класичној структуралистичкој лингвистици, фонеме се установљују путем измене знаковних елемената у речи. Ако та измена води до измене у садржају, проба комутације, како ју је назвао дански лингвиста Louis Hjelmslev, је позитивна¹¹. Изменом *n* у речи *non* са *t* у речи *ton* показује се да су */n/* и */m/* фонеме у српскохрватском језику. Две на тај начин супростављене јединице представљају минималан пар речи, за који је потребна савршена гласовна идентичност свега изузев те две јединице. Минималним паровима се утврђује инвентар фонема у једном језику. Када се у језику формирају нове речи, или се пак прихватају страни термини, они морају бити у складу са инвентаром фонема и са правилима структуре слога. У српскохрватском језику није дозвољена ниједна реч, нова или страна, која почиње са елементима *нк-* или *фп-* зато што су такве комбинације сугласника у супротности са правилима структуре слога српскохрватског језика. Други језици имају друга правила. Док су иницијалне комбинације у слогу као што су, на пример, *тк-*, *бд-*, или *ср-* сасвим нормалне у српскохрватском, у данском језику, на пример, нису међутим дозвољене.

⁹ R. Simone, *Fondamenti di linguistica*, Рома-Бари, 1990.

¹⁰ В. П. Никчевић, *Црногорска граматика*, нав. дело, стр. 37-39.

¹¹ L. Hjelmslev, *Language*, Мадисон, 1970.

3. НА ПРИМЕРУ ПОКУШАЈА НОРМИРАЊА ТЗВ. 'ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА'

3. а. Инвентар фонема

На основу контроверзних констатација присутних у *Црногорској граматици* Војислава П. Никчевића произлази да је једна од најважнијих разлика између српскохрватског и такозваног 'црногорског језика' постојање већег броја фонема у 'црногорском језику'. Евидентно је, међутим, извесно разилажење и недоследност међу заговорницима посебног 'црногорског језика' у вези са бројем тих наводно типично црногорских фонема. У *Црногорској граматици*, дакле, у поглављу о фонетици и фонологији се тврди да српски језик има 31 фонем, хрватски и босански 32, а црногорски 34 фонема¹². Не каже се, међутим, о којем фонему у хрватском односно босанском језику се ради, но за наше разматрање је то уосталом и ирелевантно. Али зато су три фонема која разликују 'црногорски језик' од српског итекако занимљива. Ради се, по аутору граматике, о палатализованом *ś* и *ź* и о *dz*. Занимљиво је да је, у разговору са уредником „Радија Слободне Европе” (03/03/2003), аутор граматике о којој је реч, на питање ”Које би биле посебности црногорског језика?”, одговорио: ”Црногорци имају пет фонема, *иј* у ријечи *ијекира*, *жј* у ријечи *ижјести*, *и* у ријечи *бица*, *ћ* у ријечи *ћевојка* и *ћ* у ријечи *ћерат*. То су најмаркантније особине црногорског језика које га одвајају од српског језика.” Овом приликом су дакле наведена не само три, него чак пет разликовних фонема.

Ако дакле поближе погледамо ситуацију која је представљена у *Црногорској граматици*, приметимо да, што се прва два такозвана фонема тиче, изненађује управо тврдња аутора да су *ś* и *ź* посебни црногорски фонеме кад се зна да су присутни у великом делу источнохерцеговачких говора без обзира на њихов фонематски статус¹³. Не ради се о посебним фонемима 'црногорског језика', већ представљају заједничку гласовну црту источнохерцеговачких говора којима припада и половина говорног подручја Црне Горе. А поред тога јасно је да *ś* и *ź* нису функционалне јединице, него комбинаторске варијанте фонема *с* односно *з* јер се појављују само у вези са фонемима /j/, /љ/ и /њ/. Осим тога, такође је фонематски статус такозваног фонема *dz* сумњив. У *Црногорској граматици* је додуше примењена иста метода којом су се служили лингвисти структуралисти од Сосира па на даље, али немајући других аргу-

¹² В. П. Никчевић, *Црногорска граматика*, нав. дело, стр. 37.

¹³ П. Ивић, *Die serbokroatischen Dialekte*, 'S-Gravenhage, 1958, стр. 141.

мената у корист специфичности ‘црногорског језика’, аутору није преостало ништа друго него да прибегне дечјем говору да би нашао минимални пар који би на тај начин доказао фонематски карактер овог *dz*, па као минимални пар наводи *дзаволе* (‘ђаволе’) према *заволе*. А с обзиром да дечји говор представља периферни део сваког језика¹⁴, поставља се питање не би ли било сврсисходније поделити ово *dz* у два већ постојећа фонема /d/ и /z/, кад очигледно нема праве комутације са другим консонантима? И осим тога: није ли могуће да и српска деца изговарају реч *ђаволе* на исти начин? И је ли онда *dz* фонем у српском језику?

Што се тиче два последња тобоже типична црногорска фонема, *ђ* и *ћ*, није могуће уочити икакву структуралну разлику између српскохрватског и ‘црногорског језика’. Последње јотовање је распрострањено на источнохерцеговачком говорном подручју, и сигурно не представља специфичност ‘црногорског језика’. То да се у неким речима у Црној Гори употребљавају *ћ* где стандардни српскохрватски јекавског изговора има *тј* у *тјерати* и *ђ* тамо где стандардни језик има *дј* у *дјевојка* није у вези са инвентаром фонема. Да ли се црногорско *ћ* и *ђ* артикулацијом, тј. фонетски уопште, и евентуално како, разликују од стандардног српскохрватског *ћ* и *ђ*, нема фонолошке релевантности. Очигледно је да заговорници тзв. ‘црногорског језика’ бркају форму са супстанцијом.

3. б. Фонотактичка структура

Што се комбинаторике консонантских фонема у слогу, њихове фонотактичке структуре тиче, ситуација би се могла веома једноставно описати јер у споменутој граматици, која у сваком случају представља до сада најобимнији покушај да се нормира ‘црногорски језик’, налази се списак фонотактичке структуре са два и са три консонанта, и то, како се каже, на почетку, унутар и на крају речи¹⁵. Свакако је то позитиван аспект, али треба одмах додати да списак консонантских комбинација унутар речи није много користан за окарактерисање слога, пре свега зато што само у неким случајевима те комбинације дају праву слику структуре слога, а друго, што је горе, у неким случајевима оне пружају потпу-

¹⁴ В.: Ch. A. Ferguson, *Baby-talk as a Simplified Register*, у C. E. Snow, Ch. A. Ferguson, *Talking to Children. Language Input and Acquisition*, Cambridge, 1977, стр. 209-235; L. Menn, *Phonological Theory and Child Phonology*, у G. H. Yeni-Komshian, J. F. Kavanagh, Ch. A. Ferguson, *Child Phonology*, New York-London, 1980, стр. 3-50.

¹⁵ В. П. Никчевић, *Црногорска граматика*, нав. дело, стр. 45-47.

но криву фонотактичку структуру која прикрива чињеницу да се усред наведених комбинација налази граница између два слога, тако да један консонант припада једном слогу, а други другом. Када се, на пример, наводе комбинације *-нс-*, *-вг-* или *-ниш-* као могуће консонантске комбинације у слогу, то криво дефинише структуру слога. Једини начин да се структура слога види јесте могућ испитивањем почетка односно краја речи. Јер реч у српскохрватском језику не може да почне са *нс-*, *вг-* или *ниш-*. Исто то важи и за ‘црногорски језик’.

Али иначе су наведене комбинације консонаната на почетку и крају речи потпуно у складу са правилима српскохрватског језика, само, нажалост, обимност *Црногорске граматике* не гарантује истовремено и исцрпност. Списак консонантских комбинација не задовољава захтев научног описа да исцрпљује предмет истраживања. Тако сазнајемо само за неколико од могућих консонантских комбинација. Комбинације као што су *км-*, *зб-*, *кв-*, *гр-*, *шт-* или *вј-*, на пример, као и многе друге, нису присутне у граматици ‘црногорског језика’, а убеђени смо да речи као што су *кмет*, *зборити*, *квака*, *град*, *шта* или *вјера* постоје и у ‘црногорском језику’, и не верујемо исто тако да консонантске везе са консонантима *ж-*, *д-* или *ц-* не постоје. Док неко не докаже супротно, склони смо да тврдимо да је структура слога у такозваном ‘црногорском језику’ идентична са структуром слога у српскохрватском језику. Један важан део система израза је акценатски систем. У покушају нормирања узет је, барем по *Црногорској граматици*¹⁶, новоштокавски четвороакценатски систем, а не старо акцентовање из Зета-Ловћенског говора који је дијалекатска база јужног дела Црне Горе.

4. ЗАКЉУЧАК

На основу горе наведених теоретских размишљања о структури слога, те примењених на расположивој грађи о ‘црногорском језику’, могуће је закључити да на нивоу система израза нема битних структуралних разлика између ‘црногорског језика’ и српскохрватског стандардног језика. Постоје незнатне разлике у супстанцији, тј. у манифестацији појединих фонема, али састав фонема остаје исти, и правила за њихову фонотактичку структуру су идентична. Као што је и показано у овом раду, ова истоветност је темељ за идентитет и указује на то да се лингвистички посматрано такозвани ‘црногорски језик’ не разликује од српскохрватског језичког стандарда.

¹⁶ Исто, стр. 103-112.

ЛИТЕРАТУРА

- Бабић С., Брозовић Д., Могуш М., Павешић С., Шкарић И., Тежак С., *Повијесни преглед, гласови и облици хрватскога књижевног језика. Нацрти за граматику*, Загреб, 1991.
- Брборић Б., Ивић П., *Начела наше језичке политике*, у П. Ивић, И. Клајн, М. Пешикан, Б. Брборић, *Српски језички приручник*, Београд, 2004, стр. 37-50.
- Брборић Б., *Српски језик у БиХ – повезан с бошњачким и хрватским заједничком језичким чињеница, али не и вредносних становишта*, „Зборник Матице српске за филологију и лингвистику”, 2000, XLIII, стр. 77-80.
- Бродњак В., *Разликовни рјечник српског и хрватског језика*, Загреб, 1998.
- Бродњак В., *Рјечник разлика између хрватског и српског језика*, прир. И. Клајн, Загреб, 1992.
- Чедић И., *Основи граматике босанског језика: приручник за основне и средње школе*, Сарајево, 2004.
- Чпајак Б., *Нова држава, нови језик*, „Политика”, 17/07/2006.
- Ferguson Ch. A., *Baby-talk as a Simplified Register*, у С. Е. Snow, Ch. A. Ferguson, *Talking to Children. Language Input and Acquisition*, Cambridge, 1977, стр. 209-235.
- ГраMATика босанског језика за средње школе*, Wuppertal, 1994.
- Халиловић С., *Босански језик*, Сарајево, 1991.
- Hjelmslev L., *Language*, Madison, 1970.
- Исаковић А., *Рјечник босанског језика (карактеристична лексика)*, Сарајево, 1993.
- Ивић П., *Die serbokroatischen Dialekte*, ‘S-Gravenhage, 1958.
- Jacobsen P., [Прилог], у *La situazione linguistica attuale nell’area a standard neoštokavi (ex-serbo-croato)*, a cura di R. Morabito, „Studi slavistici”, 2006, III, стр. 317-320.
- Јахић Џ., Халиловић С., Палић И., *ГраMATика босанског језика*, Зеница, 2000.
- Језик и демократизација*, Зборник радова, ур. С. Мённесланд, Сарајево, 2001.
- Калођера-Бркић И., *Били против ‘грјешке’ и ‘не ћу’ и остали без куње за радове*, „Јутарњи лист”, 11/02/2007.
- Калођера-Бркић И., *Језикословци Санадери: Треба нам закон о језику и казне за прекршитеље*, „Јутарњи лист”, 01/02/2007.
- Klajn I., [Прилог], у *La situazione linguistica attuale nell’area a standard neoštokavi (ex-serbo-croato)*, a cura di R. Morabito, „Studi slavistici”, 2006, III, стр. 321-323.
- Кордић С., *Коментар дискусије о називу језика*, „Република”, 2002, LVIII, 3-4, стр. 237-253.
- Кордић С., *Назив језика из 21. стољећа гледан*, „Република”, 2001, LVII, 9-10, стр. 193-201.
- Кордић С., *Назив језика из знаности гледан*, „Република”, 2001, LVII, 1-2, стр. 236-243.
- [Прилог], у *La situazione linguistica attuale nell’area a standard neoštokavi (ex-serbo-croato)*, a cura di R. Morabito, „Studi slavistici”, 2006, III, стр. 323-331.
- Кордић С., *Полицентрични стандардни језици*, у штампани *La situazione linguistica attuale nell’area a standard neoštokavi (ex-serbo-croato)*, a cura di R. Morabito, „Studi slavistici”, 2006, III, стр. 299-352,

- (on-line: http://epress.unifi.it/riviste/upload/sub/ss_2006/19_Forum.pdf).
- Lyons J., *Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge, 1968.
- Menn L., *Phonological Theory and Child Phonology*, u G. H. Yeni-Komshian, J. F. Kavanagh, Ch. A. Ferguson, *Child Phonology*, New York-London, 1980, стр. 3-50.
- Никчевић В. П., *Црногорска граматика*, Подгорица, 2001.
- Никчевић В. П., *Црногорски језик: генеза, типологија, развој, структурне одлике, функције, Т. 1 (Од артикулације говора до 1360. године)*, Цетиње, 1993.
- Никчевић В. П., *Црногорски језик: генеза, типологија, развој, структурне одлике, функције, Т. 2 (Од 1360. до 1995. године)*, Цетиње, 1997.
- Никчевић В., *Пиши како збориш. Главна правила црногорског стандардног језика*, Подгорица, 1993.
- Никчевић В., *Правопис црногорског језика*, Цетиње, 1997.
- Simone R., *Fondamenti di linguistica*, Roma-Vari, 1990.
- Стојановић Ј., Бојовић Д., *Српски језик између истине и обмане*, Београд, 2006.
- Шамија И. Б., Лукачић Д., *Разликовни рјечник српскога и хрватскога називља*, Загреб, 1991.
- Тежак С., Бабић С., *ГраMATика хрватскога језика*, Загреб, 1992.
- Томић А., *Језик као пас*, „Јутарњи лист”, 04/02//2007.

Per JACOBSEN

SERBOCROATIAN STRUCTURAL-LINGUISTIC CONSTANTS
(INVENTORY OF PHONEMES AND PHONOTACTIC STRUCTURE)

Summary

This paper deals with the question of the phonemic constants in Serbocroatian, and demonstrates that as long as the phonemic structure is the same, there can be no existence of three or more languages based on standard Serbocroatian. As compared with the phonemes and the phonotactic structure of standard Serbocroatian, the so called ‘Montenegrin language’ shows no significant differences. Furthermore, the paper points out that the prosodic system of an intended Montenegrin standard is the neoštokavian four-accent system which is Serbocroatian standard.